

## **Vides, sociālās atbildības un pārvaldības politikas aktualitātes Baltijas valstīs un Eiropā. Būtiska ietekme uz meža nozari**

*Latvijas Mežu sertifikācijas padome*

### **Latvijā - finanšu sektora uzraudzība**

Latvijas Saeima trešajā lasījumā pieņēmusi grozījumus Negodīgas komercprakses aizlieguma likumā. Galvenās izmaiņas ir tādas, ka Latvijas Banka tiek noteikta par vadošo uzraudzības iestādi negodīgas komercprakses novēršanai tieši finanšu pakalpojumu sektorā. Šīs izmaiņas ir daļa no plašākas likumprojektu paketes, kas ietver arī grozījumus Patērētāju tiesību aizsardzības likumā, Finanšu instrumentu tirgus likumā un Alternatīvo ieguldījumu fondu un to pārvaldnieku likumā.

### **Igaunijā - ziņošanas sloga mazināšana**

Igaunijas parlaments ir uzsācis darbu pie Finanšu ministrijas sagatavotajiem grozījumiem Grāmatvedības un Auditoru darbības likumā. Mērķis ir ieviest valsts likumdošanā Eiropas Savienības direktīvu - tā dēvēto *Omnibus I*, lai samazinātu administratīvo slogu ilgtspējas ziņojumu sagatavošanā. Noteikumi attiecas uz lielajiem uzņēmumiem, kuru apgrozījums pārsniedz 450 miljonus eiro un kuros strādā vairāk nekā 1000 darbinieku. Likumam plānots stāties spēkā jau 2026. gada rudenī, lai nodrošinātu uzņēmumiem tiesisko noteiktību pirms ES oficiālā termiņa 2027. gada pavasarī.

## **Lietuvā - cīņa pret zaļmaldināšanu un stingrāki sodi**

Lietuvā ieviestas būtiskas izmaiņas patērētāju tiesību aizsardzībā un atkritumu apsaimniekošanā. Kopš 2026. gada 27. septembra spēkā ir stingrāki noteikumi par vides un ilgtspējas paziņojumiem un marķējumiem patērētāju tirgū. Lietuvieši ir pārņēmuši ES regulas prasības un par nepārstrādātu vai neregistrētu pārnēsājamo bateriju tirdzniecību ieviesti bargi naudas sodi - līdz pat 27 500 eiro par tonnu. Paplašināta ražotāju atbildība par tādām iekārtām kā saules paneļi. Pārskati ir padarīti vienkāršāki, jo Finanšu ministrija valdībai iesniegusi grozījumus, lai valsts tiesību aktos pārņemtu direktīvu, kas regulē uzņēmumu un grupu grāmatvedību, kā arī revīziju.

## **Eiropas Savienībā - vienkāršoti ilgtspējas ziņošanas standarti un stingrākas prasības iepakojumiem**

Eiropas Komisija apstiprinājusi pārstrādātos ilgtspējas ziņošanas standartus un brīvprātīgu standartu mazākiem uzņēmumiem. Būtiskākais ieguvums ir tāds, ka tagad obligāto datu punktu skaits ir samazināts par vairāk nekā 60%, kas ļaus uzņēmumiem samazināt ziņošanas izmaksas par aptuveni 30%. Noteikts "vērtību ķēdes griestu" princips – lielie uzņēmumi nevarēs pieprasīt no saviem mazākiem partneriem vairāk informācijas, kā paredz brīvprātīgais standarts.

No 2026. gada 12. augusta stājusies spēkā iepakojuma un iepakojuma atkritumu regula – PPWR. Pārtikas iepakojumos, piemēram, picu kastēs un ātro uzkodu iesaiņojumos, turpmāk aizliegts pārsniegt stingrus PFAS (per- un polifluoralkilvielu) limitus. No 2028. gada tiks ieviests saskaņots marķējums atkritumu šķirošanai, savukārt no 2030. gada stāsies spēkā ierobežojumi liekajam iepakojuma tilpumam un prasības pēc obligāta pārstrādātās plastmasas satura.

Lielajiem uzņēmumiem kopš 2026. gada 19. jūlija ir spēkā aizliegums iznīcināt nepārdotus apģērbus, aksesuārus un apavus. Apģērbi vispirms ir jāpārdod ar atlaidēm, jāziedo labdarībai vai jānodod labošanai un pārstrādei. Iznīcināšana atļauta tikai

izņēmuma gadījumos. Vidējiem uzņēmumiem šīs prasības būs saistošas no 2030. gada.

2026. gada 13. augustā spēkā stājušies noteikumi par transportlīdzekļu apritīgumu. Tie nosaka standartus vieglākai auto demontāžai un remontam, kā arī pakāpenisku pāreju uz obligātu pārstrādātu materiālu - plastmasas, tērauda, alumīnija - izmantošanu jaunos auto.

## **Īpaša ietekme uz meža un kokrūpniecības sektoru**

Eiropas ilgtspējas ziņošanas standarti (ESRS) un Korporatīvās ilgtspējas ziņošanas direktīva (CSRD) mežsaimniecību un kokrūpniecību ir kritiski svarīgi, jo meža nozare atrodas tiešā saskarē ar dabas resursiem, klimata pārmaiņām un bioloģisko daudzveidību. Šie standarti ietekmē nozares uzņēmumus un tiem jāņem vērā specifiski kritēriji.

Saskaņā ar jaunākajiem *Omnibus I* vienkāršošanas noteikumiem, prasības ir būtiski sašaurinātas. Obligāts ziņošanas pienākums būs tikai tiem uzņēmumiem, piemēram, lielajiem kokapstrādes koncerniem vai valsts mežu apsaimniekotājiem, kuru neto apgrozījums pārsniedz 450 miljonus eiro un kuros strādā vairāk nekā 1000 darbinieku. Pat ja uzņēmums nesasniedz šos lielos sliekšņus, tas izjutīs ietekmi kā piegādātājs. Lielie iepircēji - mēbeļu ražotāji, būvniecības uzņēmumi, papīra ražotnes - prasīs datus no saviem koksnes piegādātājiem. Mazākiem uzņēmumiem palīdzēs vērtību ķēdes aizsardzība - t.s. *value chain cap* – lielie partneri no tiem nedrīkstēs pieprasīt sarežģītākus datus, kā paredz brīvprātīgie standarti.

## **Galvenās ESRS tēmas meža un kokrūpniecības nozarē**

Uzņēmumam vispirms ir jāveic dubultā būtiskuma novērtējums, lai noteiktu, kuras tēmas tā darbībā ir visbūtiskākās. Mežsaimniecībā un kokrūpniecībā fokuss gandrīz vienmēr būs uz šādiem standartiem

### **1. Vides aspekti (*Environmental - E*)**

ESRS E1 (*Klimata pārmaiņas*) - šis ir viens no sarežģītākajiem punktiem. Jāziņo ne tikai par ražotnes - zāģētavu, transporta -

tiešajām emisijām, bet arī par koksnes kā oglekļa piesaistītāja lomu un emisijām visā piegādes ķēdē.

*ESRS E4 (Bioloģiskā daudzveidība un ekosistēmas)* - kritisks standarts mežizstrādei. Jāsniedz dati par to, kā mežu apsaimniekošana ietekmē vietējās ekosistēmas, vai darbība neskar aizsargājamās dabas teritorijas un kā tiek nodrošināta ilgtspējīga mežu atjaunošana, piemēram, sekojot FSC vai PEFC sertifikācijas principiem.

*ESRS E5 (Resursu izmantošana un aprites ekonomika)* - attiecas uz kokapstrādes uzņēmumiem. Cik efektīvi tiek izmantota koksne? Vai blakusprodukti - skaidas, miza - tiek izmantoti tālāk, piemēram, granulu ražošanā vai enerģētikā, tādējādi samazinot atkritumu apjomu?

## **2. Sociālie aspekti (Social - S)**

*ESRS S1 (Pašu darbaspēks)* - mežizstrāde un kokapstrāde ir paaugstināta riska nozares. Šeit pastiprināta uzmanība jāpievērš darba drošībai un veselības aizsardzībai, piemēram, nelaimes gadījumu statistika, kā arī taisnīgam atalgojumam un darbinieku apmācībai.

*ESRS S2 (Strādnieki vērtības ķēdē)* - lielajiem uzņēmumiem jāpārbauda, kādos apstākļos strādā to apakšuzņēmēju darbinieki, piemēram, piesaistītās mežizstrādes brigādes.

## **3. Pārvaldības aspekti (Governance - G)**

*ESRS G1 (Biznesa rīcība)* - uzņēmuma ētika, korupcijas novēršanas politikas un attiecības ar piegādātājiem. Kokrūpniecībā tas nozīmē arī stingru kontroli pār to, lai iepirktā koksne būtu legālas izcelsmes - atbilstība ES koksnes regulām.

## **Nozares specifika - "Forestry" vs "Pulp & Wood" standarti**

*Eiropas Finanšu pārskatu konsultatīvā grupa (EFRAG)* savās nozaru klasifikācijās nošķir divus posmus:

Pirmais ir mežsaimniecības sektors, kas ietver mežsaimniecību, koksnes ieguvu, stādu audzēšanu un izstrādi. Šeit dominē zemes

pārvaldības, augsnes auglības saglabāšanas un bioloģiskās daudzveidības jautājumi.

Otrais - Kokapstrādes un papīra sektors, kas sākas no brīža, kad koksne nonāk zāģētavā. Šeit ilgtspējas fokuss mainās uz ražošanas energoefektivitāti, ķīmikāliju lietošanu un materiālu apritīgumu.

### **Ko tas nozīmē LVM no ESG skatpunkta?**

Saskaņā ar auditētajiem finanšu pārskatiem uzņēmuma konsolidētais neto apgrozījums pēdējos gados svārstās ap 600 miljoniem eiro - 2025. gadā tas bija 604,8 miljoni eiro, un tajā strādā aptuveni 1400 darbinieku. Tā kā LVM ir valsts kapitālsabiedrība un viens no lielākajiem uzņēmumiem Latvijā, jaunie ziņošanas noteikumi to ietekmē visaugstākajā līmenī

LVM pārliecinoši pārsniedz *Omnibus I* vienkāršošanas paketē noteiktos maksimālos griestus - 450 miljonu eiro apgrozījumu un 1000 darbiniekus. Tas nozīmē, kā LVM ir jāveido pilna mēroga, auditēts ilgtspējas ziņojums atbilstoši stingrākajiem Eiropas standartiem - ESRS. Kā valsts mežu apsaimniekotājam LVM ir unikāla loma. Ziņojumā būs jānodala saimnieciskās darbības radītās emisijas - transports, mežizstrādes tehnika - no mežu dabiskās spējas piesaistīt un uzglabāt oglekli. Valsts mērogā tieši uz LVM datiem balstīsies kopējā Latvijas prognoze par klimata mērķu sasniegšanu.

Viens no LVM ziņojuma apjomīgākajiem punktiem būs par bioloģisko daudzveidību. Sabiedrībai un auditoriem būs jāredz detalizēti dati par to, kā saimnieciskā mežizstrāde tiek līdzsvarota ar dabas aizsardzību - mikroliegumi, putnu ligzdošanas vietu saudzēšana un mirušās koksnes atstāšana ekosistēmā.

LVM ir galvenais koksnes piegādātājs Latvijā, visi privātie mežizstrādes, transporta un kokapstrādes uzņēmumi, kas sadarbojas ar LVM, tiks ierauti šajā ziņošanas procesā. Lai LVM varētu sagatavot savu ziņojumu, tie prasīs datus no saviem apakšuzņēmējiem par degvielas patēriņu, darba drošību un koksnes izcelsmes izsekojamību. Tā kā AS „Latvijas valsts meži” gatavo pilna mēroga ilgtspējas ziņojumu, ietekme uz tās sadarbības partneriem un klientiem būs tieša un tūlītēja. Meža nozarē neviens nevar darboties izolēti, jo LVM saimnieciskās

darbības emisijas un ietekmi uz vidi par 95% veido tieši ārpakalpojumu sniedzēji.

Uzņēmumi, kas no LVM pērk apaļkokus vai šķeldu, saskaras ar jauniem nosacījumiem koksnes aprītē. Atbilstība "Pircēju kritērijiem" sāksies no 2027. gada. LVM jau ir apstiprinājuši dokumentu „Uz koksnes produktu pircējiem attiecināmie kritēriji no 2027. gada”. Lai vispār varētu kvalificēties koksnes iegādei vai slēgt ilgtermiņa līgumus, pircējiem ir jāatbilst stingram „Ražošanas uzņēmuma standartam”. Lielajiem Eiropas mēbeļu un būvniecības koncerniem nepietiek tikai ar koksnes pavadzīmi. Tiem ir vajadzīgs pierādījums, ka koksne nāk no ilgtspējīgi apsaimniekotiem mežiem. LVM to nodrošina ar sertifikāciju, taču no pircējiem pieprasīs datu caurredzamību - kur tieši koksne tiek pārstrādāta un kā tiek nodrošināta tās izsekojamība, lai izslēgtu jebkādu saistību ar nelegālu mežizstrādi vai dabas postīšanu.

LVM ievieš īpašas sadarbības programmas komersantiem, kas Latvijā veic apjomīgas investīcijas, piemēram, tievo dimensiju koksnes ķīmiskajā pārstrādē vai plātņu ražošanā. Valsts vēlas redzēt, ka koksnes resursi tiek izmantoti maksimāli efektīvi un nerada liekus atkritumus, kas tieši atbilst ESRS aprites ekonomikas mērķiem.

Pakalpojumu sniedzēji - mežizstrādes, transporta un ceļu būves uzņēmumi izmaiņas izjutīs visstraujāk, jo mežizstrādes un loģistikas firmas ir galvenais LVM „Scope 3” jeb netiešo emisiju avots. LVM mežizstrādes un kokmateriālu pārvadājumu iepirkumos partneriem būs precīzi jāatskaitās par izmantotās tehnikas degvielas patēriņu un CO<sub>2</sub> emisijām. Prioritāte tiks dota uzņēmumiem ar jaunāku, efektīvāku tehniku vai tiem, kas izmanto viedos maršrutēšanas rīkus, piemēram, LVM GEO sistēmas, lai mazinātu “tukšos braucienus”. Tā kā mežizstrāde ir bīstama nozare, LVM savos līgumu pielikumos iekļauj ļoti detalizētas prasības par darba drošību. Apakšuzņēmējiem jāgarantē pilnīga tehnikas atbilstība, sertificēta personāla esamība, individuālo aizsardzības līdzekļu lietošana un legāls, caurskatāms atalgojums visā ķēdē. Veicot mežizstrādes darbus, pakalpojumu sniedzējiem ir jāievēro stingri dabas aizsardzības noteikumi — jāsamazina risu veidošanās un augsnes bojājumi, jāsaudzē ekoloģiskie koki un jānodrošina, ka tehnikas apkope mežā nerada vides piesārņojumu.

LVM nedrīkstēs pieprasīt no saviem mazajiem partneriem, kur darbinieku skaits ir zem 1000, sarežģītākus un apjomīgākus datus, kā to paredz Eiropas Komisijas izstrādātie brīvprātīgie ilgtspējas ziņošanas standarti. Tas nozīmē, ka datu sniegšanas procesam vajadzētu būt standartizētam, vienkāršam un digitālam, nevis “birokrātiskam murgam”.